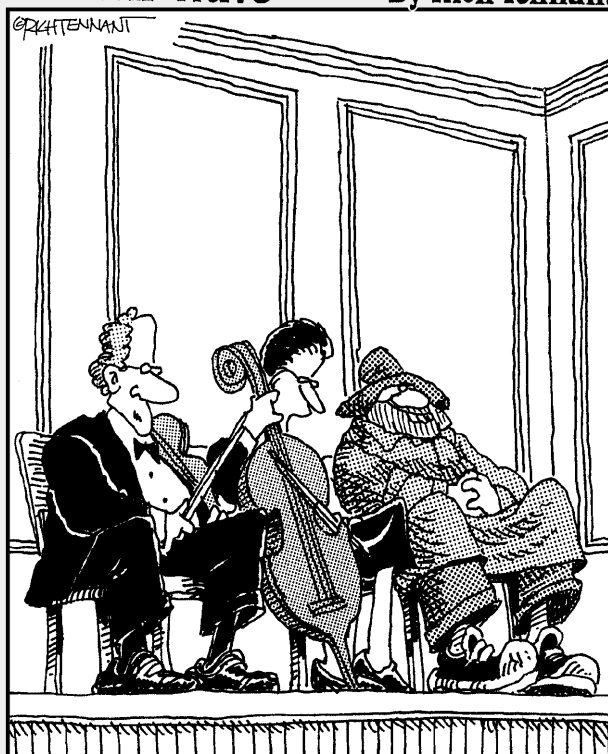

Deo I

Dobro došli u klasiku

The 5th Wave

By Rich Tennant

„Sad bismo nastavili sa sonatom
za violinu, čelo i beskućnika.“

U ovom delu...

Klasična muzika vas okružuje, nalazi se svuda oko vas – u filmovima, TV reklamama i gde god samo pomislite da biste želeli da se nalazite. Ako ste klasičnu muziku dosad samo *slušali*, sada je vreme da počnete i da je *razumete*.

U ovom delu biće objašnjeno na šta se misli kada se kaže „klasična muzika“.

Poglavlje 1

Odškrinite vrata klasične muzike

U ovom poglavlju

- ▶ Šta je to toliko posebno u vezi sa klasičnom muzikom?
- ▶ Kako da otkrijete šta vam se sviđa?
- ▶ Sedam običaja poznatih kompozitora

Klasična muzika je jedna od „živih“ umetnosti. Ona nastaje tako što se pred publikom uvek iznova stvara. Za razliku od vizuelnih umetnosti, klasičnoj muzici je potrebno realno vreme da bi vas obuzela, ona oživljava tu, pred vama; nasuprot književnosti ili pozorištu, jednako je razumljiva ljudima koji govore različitim jezicima; nije nalik ni plesu, jer ne morate dobro izgledati obučeni u baletski triko da biste je izvodili.

Klasična muzika je tu da bi se u njoj uživalo, ona vas uzdiže i obogaćuje.

Šta je klasična muzika?

Ograničavajući se na namenu koju ima ova knjiga, *klasičnu muziku* definišemo kao muziku stvaranu u okviru zapadne kulture tokom poslednjih nekoliko stotina godina (ne uključujući skorašnju pop i folk muziku). To je muzika koja je najčešće komponovana za orkestar ili različite kombinacije orkestarskih instrumenata, za klavijature, gitaru ili glas.

Sve do početka prošlog veka, ljudi nisu toliko obraćali pažnju na razliku između „popularne“ i „klasične“ muzike. U 18. i 19. veku postojala je samo *muzika*, i ljudi su je voleli. Pošli bi da čuju najnovije izvođenje simfonije, koncerta, ciklusa pesama ili opere, kao što se danas odlazi na rok koncert. Privlačila ih je mogućnost da vide omiljene zvezde, da se druže, ispričaju sa prijateljima, kao i da čuju omiljene melodije. Dolazili su obučeni neobavezno; donosili su hranu i piće; čak su tokom izvođenja uzvikivali i klicali ako bi ih raspoloženje ponelo.

Činjenica je da je klasična muzika i danas isto tako društveno privlačna. Međutim, u današnje vreme ljudi je mnogo manje *poznaju*. Kad upoznate ovu umetnost, ona postaje sastavni deo vašeg života.

Kako da znam da li mi se sviđa?

Neće vas sve kompozicije klasične muzike odmah privući. To je sasvim u redu.

Neke kompozicije su „pristupačnije“ od drugih. Pojedine imaju divne melodije koje odmah možete da pevušite, dok druge deluju odbojno posle prvog slušanja.

Treba da otkrijete šta najviše volite. Ne postoje pravilni i pogrešni odgovori. Da biste otkrili šta volite, potrebno je razumevanje koje se razvija slušanjem.

Na CD-u priloženom uz knjigu snimljena su neka od najpoznatijih muzičkih dela. Svako od njih je muzičko remek-delo i pripada drugom stilu muzike. CD sadrži muzička dela iz perioda baroka (koji obuhvata vreme približno od sredine 17. do sredine 18. veka), klasičnog stila (sredina 18. do ranog 19. veka), ranog romantizma (prva polovina 19. veka), kasnog romantizma (druga polovina 19. veka), kao i muziku ranog 20. veka.

Da li vas je neko muzičko delo privuklo više od ostalih? Ako jeste, svoje proučavanje klasične muzike počnite tako što ćete potražiti i ostala dela istog kompozitora.

Ako vam se sviđaju sva dela – to je fantastično! U tom slučaju, naš posao je mnogo lakši.

Sedam karakteristika vrhunskih kompozitora i njihove muzike

Uprkos neverovatnoj različitosti stilova u svetu klasične muzike, neke osobine muzičkog stvaralaštva ostaju nepromenljive. Zahvaljujući ovim svojim osobinama klasična muzika mogla je, od samog početka pa kroz razna razdoblja, da opstaje i da se dalje razvija.

Njihova muzika dolazi iz srca

Veliki kompozitori ne pokušavaju da vas zaslepe lažnim efektima. Oni veruju u ono što komponuju. Uzmite, na primer, Čajkovskog, koji je pola života proveo u duševnim patnjama – njegova muzika stvarno to odražava. (Slušajte sedmu numeru na CD-u koji ste dobili uz knjigu i shvatićete na šta mislimo.)

Mocart je komponovao s neverovatnom lakoćom – melodije su samo navirale, bez napora, i njegove kompozicije odražavaju tu spontanost. Stravinski je bio strogo disciplinovan, proračunat, složen karakter; dobar deo njegove muzike ima upravo ta svojstva. Svi veliki kompozitori pisali su veliku muziku na način koji je verno odražavao njihov karakter.

Oni koriste prijemčivu formu

Velika muzička dela imaju formu, unutrašnju strukturu i muzičku arhitekturu. Možda niste svesni ove strukture dok slušate veliko delo. Međutim, intuitivno možete da naslutite način na koji je ono sklopljeno. Kompozicija možda sledi jedan od klasičnih muzičkih obrazaca (sa nazivima kao što su *oblik sonate* ili *oblik ronda*, o kojima ćete saznati više u poglavlju 3). Tada delo na samom početku donosi muzičku ideju koja se ponovo pojavljuje na samom kraju. U svakom slučaju, teško da možemo navesti veliko muzičko delo koje nema koherentnu strukturu.

Nedavna istraživanja na Kalifornijskom univerzitetu pokazala su da su studenti koji su pre polaganja ispita slušali Mocarta, postizali bolje rezultate od studenata koji ga nisu slušali. (Naravno, pretpostavljamo da bi ovi studenti postigli još bolje rezultate da su pred ispit stvarno *učili*.) Dok slušate neko Mocartovo delo, prepoznajete muzičku strukturu određene muzičke forme. Vežbanje tog prepoznavanja pomaže vam da obradite druge vrste informacija. Klasična muzika stvarno *čini* da postanete pametniji.

Oni su kreativni i originalni

Obično se kaže da su neki od najvećih kompozitora – čak i oni čija nam dela zvuče blago i lako ih prihvatamo – bili u svoje doba neshvaćeni. Nije svako mogao da se odredi prema kompozicijama svojih savremenika Betovena, Bramsa, Malera, Štrausa, Debisija, Stravinskog ili Ajvza.

Razlog što nisu bili prihvaćeni leži u *neprepoznavanju*. Muzički oblici, ili izražene ideje bili su potpuno novi. Zapravo, baš to je jedan od razloga koja ih danas čine tako velikim. Veliki kompozitori imaju sopstvene ideje.

Jeste li gledali film *Amadeus*? Kompozitor Salijeri je prikazan kao jedan od najslavnijih ne-velikih kompozitora – živeo je kad i Mocart i bio je potpuno u njegovoj senci. Salijeri nije bio loš kompozitor; bio je zapravo dobar, ali ne *veliki* jer njegovo delo nije bilo *originalno*. Njegova muzika nije se razlikovala od dela koja su u to vreme stvarali i ostali kompozitori.

Veliki kompozitori izražavaju univerzalna ljudska osećanja

Kada je Betoven otkrio da gubi čulo sluha, počinje njegov očaj koji je kasnije izrazio svojom muzikom.

S druge strane, Hajdnova muzika nosi pečat razdraganosti što je bitna karakteristika ovog velikog kompozitora. Kao i svi veliki kompozitori, on muzikom izražava svoja osećanja.

Raznolikost njihovih muzičkih ideja i dinamika privlače pažnju

Jedan od načina kojima se postižu veliki muzički efekti jeste raznolikost. Kompozicija koja sadrži raznolike muzičke ideje, ili dinamiku (glasno i tiho), ili melodije, harmonije, biće bogatija i muzički efektnija. Zbog toga snažno muzičko delo liči na veliki film. Eksplozija na samom početku privući će vašu pažnju. Da li ste ikada videli film sa eksplozijama koje se događaju svakog minuta tokom puna dva sata? Da li ste primetili kako svaka sledeća eksplozija postaje sve manje uzbudljiva, sve dok ih, konačno, više i ne primećujete? Potrebna vam je raznolikost – nešto kontrastno i različito, da bi doživljaj bio uzbudljiv.

Jedna eksplozija u filmu može da bude uzbudljiva ako joj se pristupi na pravi način, postepenim povećavanjem napetosti. Veliki kompozitori daju ponekad svome delu tok dramske radnje. Izraziti primer takvog dela jeste *Bolero* Morisa Ravela. Celo muzičko delo predstavlja dugi krešendo (postepeno pojačavanje) – napetost raste i raste tokom 15 minuta, a vrhunac je eksplozivan.

Njihova muzika se lako pamti

U današnjem svetu pop i rok muzike reč *hook* (mamac), zarazna melodija, odnosi se na element koji se ponavlja u muzičkom komadu. Pesme Bitlsa imaju to dejstvo prenosnog uzbuđenja jer svaka ima element muzičkog ponavljanja. Pomislite samo na *Help!* ili *A Hard Day's Night* ili *She Loves You* (*Yeah, Yeah, Yeah!*). Prijemčivost u muzici ne spada u svojstva koja bi mogla da se teorijski definišu.

U tom smislu i u klasičnoj muzici važi isti koncept, odnosno kaže se da je neka pesma „pevljiva“. Kompozicije Mocarta, Čajkovskog, Šopena, Rahmanjinova, Bizeta, Dvoržaka, Geršvina, Griga i Šuberta imaju upečatljive tematske materijale koji su našli mesta i u današnjim rok pesmama. Na primer Bari Manilou je za pesmu *Could It Be Magic?* iskoristio Šopenov

preludijum za klavir i samo mu dodao reči. A pesma *Midnight Blue* peva se na melodiju Betovenove *Patetične* sonate. Muzika velikih kompozitoraima uvek taj elemenat prenosivosti i predstavlja podsticaj za novo muzičko stvaralaštvo.

Njihova dela menjaju stvarnost

Ako ste nekad izašli posle gledanja filma ili pozorišne predstave i već na prvi pogled izvan dvorane osetili da je stvarnost izmenjena, znaćete o čemu se radi. Ako vas napolju umesto sveta svakodnevice sačeka svet radosti, tuge ili čuda – to znači da ste prošli kroz drugu realnost – realnost umetničkog stvaralaštva.

Muzičko remek-delo otkriva veličinu života, njegovu raznovrsnost, sposobnost čoveka da sve to doživi. Nema ničeg trijumfalnijeg od kraja Druge simfonije Gustava Malera. Kada je čujete, dobijate snagu, osećate se preporođenim i spremnijim da se suočite sa realnošću.

